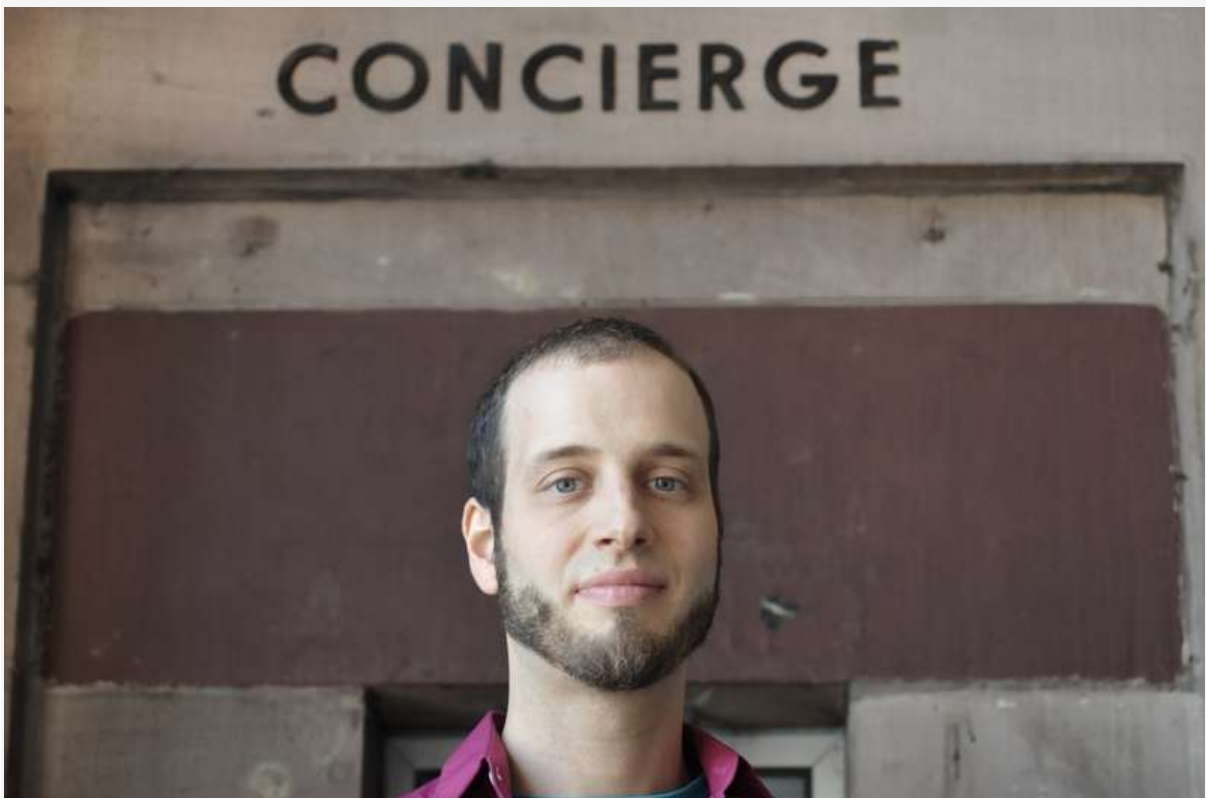

Automatizovaný vzduchový systém: Adámkova Airmachine na MusicOlomouc 2017

středa, 20. září 2017

Napsal(a) **Redakce**

<https://www.casopisharmonie.cz/aktuality/automatizovany-vzduchovy-system-adamkova-airmachine-na-musicolomouc-2017.html>

Ondřej Adámekfoto: ondrejadamek.com

Devátý ročník mezinárodního festivalu soudobé hudby MusicOlomouc 2017 se uskuteční ve dnech 2. – 15. října 2017. Na sedmi koncertech a dvou workshopech nabídne současnou českou a světovou hudební tvorbu. Festival vyvrcholí závěrečným koncertem, na němž bude v české premiéře představen hudební nástroj Airmachine Ondřeje Adámka. Během pěti festivalových dní

zazní téměř čtyřicet soudobých kompozic, z toho pět ve světové premiéře. Petr Bakla vytvořil dílo pro klarinet/basklarinet, violoncello a klavír pro rakouský PHACE Ensemble, František Chaloupka pro německé kytarové kvarteto Aleph Gitarrenquartett, Marek Keprt pro vokální ansámbl Auditivvokal Dresden, Daniel Skála pro olomoucký Lichtzwang a rakouský skladatel Klaus Lang komponoval pro švýcarské Two New Duo. Jedná se o první zakázku zahraničnímu skladateli v historii festivalu MusicOlomouc.

Festival zahájí 2. října dvojice klavíristů **Miki Skuta** a **Marek Keprt**, kteří v české premiéře provedou kompletní klavírní dílo francouzského spektralisty Tristana Muraila. Téhož večera vystoupí i **Aleph Gitarrenquartett** interpretující současnou českou a zahraniční tvorbu pro klasickou kytaru. Dalším německým ansámblem na programu je osmičlenný vokální **Auditivvokal Dresden**, který vystoupí pod vedením dirigenta O. Katzera v doprovodu flétny a violoncella.

Olomoucký ansámbl **Lichtzwang**, který měl na loňském ročníku MusicOlomouc svou premiéru, letos ke spolupráci přizval maďarskou klavíristku **Nóru Füzi**. V nejširším obsazení se představí 8. října v premiérované skladbě Daniela Skály pro trubku, violoncello, klavír, cimbál a theremin. Tentýž den se uskuteční vystoupení **Two New Duo**, na jehož programu jsou soudobé kompozice pro violoncello a trombon poslední dekády. Mimořádný interpretační zážitek slibuje předposlední koncert 9. října, kdy v podání jednoho z nejaktivnějších rakouských ansámlů nové hudby **PHACE ensemble** zazní skladby pro klarinet/basklarinet, housle, violoncello a klavír.

Nejrozsáhlejší akcí a očekávaným vrcholem festivalu bude závěrečný koncert, na němž se v české premiéře představí unikátní nástroj Airmachine, který vytvořil český skladatel a dirigent **Ondřej Adámek**. Jedná se o automatizovaný vzduchový systém rytmicky pracující se zvukem nejrůznějších připojených dechových nástrojů, nafukovacích předmětů, vysavačů, hadic a trubek. Kromě zvukového má tak i výrazný vizuální efekt. Pod taktovkou Adámka zazní jeho *Conséquences particulièrement blanches ou noires* a *Sinuous voices*. Po sólové skladbě tento nástroj doprovodí ansámbl **Prague Modern**.

Aleph Gitarrenquartett v Olomouci: Přehlídka současného instrumentálního kvartetu

úterý, 3. říjen 2017

Napsal(a) **Jan Borek**

<https://www.casopisharmonie.cz/kritiky/aleph-gitarrenquartett-v-olomouci-prehlicka-soucasneho-instrumentalniho-kvartetu.html>

Aleph Gitarrenquartettfoto: MusicOlomouc

V pondělí 2. října odstartoval v Olomouci již devátý ročník mezinárodního festivalu soudobé hudby MusicOlomouc. Druhým koncertem večera byl program v podání německého kytarového kvarteta **Aleph Gitarrenquartett**. Soubor zaměřující se na hudební jazyk a interpretační techniky 20. a 21. století odehrál v komorním prostředí divadelního sálu Uměleckého centra Univerzity Palackého skladby pocházející především z období posledních dvaceti let.

Úvodní skladba *Die Sprache ist die Strafe* španělského autora **Alberta Hortigüely** již záhy naznačila zásadní momenty celého vystoupení: důraz na přirozený dozvuk, předávání ozvěn mezi nástroji a prostorové zpracování hudebního materiálu. Forma aktuálního instrumentálního kvartetu přirozeně eliminuje tradiční melodiku, jejíž náhradou je zde distribuce opakovaných tónů mezi hráči navzájem. Dvojice až čtveřice partů staccat či skluzů tvořily

v polyrytmické faktuře přesná i mírně obměněná echa, zatímco klouzavé akordy přes všech šest strun hrané se slide válečky oživovaly domovské kontexty tradiční klasické kytary.

Martin Smolka a Aleph Gitarrenquartettfoto: MusicOlomouc

V podobné tendenci akcentace ozvěn navázala kompozice **Martina Smolky** *Bašó*, pojmenovaná dle japonského mistra básní haiku. Inspirace jeho tvorbou, zabývající se volným průběhem bytí, přírodními motivy a prostotou přítomného okamžiku se jasně odráží v křehkosti skladby, jež především nespěchá a těsně v sobě integruje ticho jako formu hudebního prostředku. V částech synchronního tutti se vyjevuje nezvyklá plnost akordů díky mikrotonálnímu rozladění strun otevírajícímu vyšší harmonické frekvence. Smolka jde až na nezákladnější úroveň ladění s velmi přesnými pokyny udanými na jednotky centů. Vedle toho operuje s širokou paletou artikulací v čele s flažolety, zatlumováním strun a úzkými staccaty. *Bašó* tak svého posluchače vnáší do intimního prostředí jemných obměn hudebního materiálu na úrovni nejmenších intervalů.

Odlišnou linii soudobé instrumentální tvorby představila skladba *Ziffer H Hut* z roku 2011. Koncept španělské skladatelky **Irene Galindo Quero** je zakotven v detailně popsané teorii vycházející z literární a lingvistické interpretace znaku v dějinách lidské kultury a jejího zachycení v hudbě. Navzájem nezávislé linie a volné struktury zrcadlí různé strukturní aspekty symbolu písmene h v navzájem lišících se kontextech. Hudebnímu vyjádření těchto intencí napomáhala především hra na kytary preparované přímo v průběhu skladby dřívky podsunutými

pod strunami. Tato úprava umožnila razantnější ohýbání tónu, ale zároveň témbrovou nápodobu zvuku nástroje koto při hře na kratší část struny. Artikulační rozsah nástroje však byl bezesbýtku využit již běžnými způsoby hry – perkusní údery, tremolo, pizzicato, přírazy... Vedle těchto technik byl rozšířen i pomocí drobných předmětů, např. kovovými náprstky či sponkou zavěšenou u kobyly, vytvářející výrazný efekt zkresleného tónu.

Aleph Gitarrenquartettfoto: *MusicOlomouc*

Nejstarší skladbou programu byla *Music for Marcel Duchamp* z roku 1947. Původně sólovou kompozici **Johna Cage** pro preparovaný klavír upravil **Martin Smolka** pro čtveřici nepreparovaných kytar. V širokém aranžmá se zesíleným prostorovým efektem díky komornímu charakteru interpretace zřetelně rozvrhuje jednotlivé vrstvy i samotné součásti tónu. Úzce synchronizované a pečlivě vyvážené dvojice pizzicato-flažolet hrané na různé kytary současně jsou zde ve skutečnosti dvěma složkami jednoho úderu na upravený klavír v originální skladbě. Pizzicato ve Smolkově úpravě zastupuje tlumený úder kladívka, flažolet pak replikuje přeznívající vyšší harmonické frekvence, které Cage vyvolal přesným umístěním předmětů na uzly chvění klavírních strun.

František Chaloupka a Aleph Gitarrenquartettfoto: MusicOlomouc

Závěr večera patřil **Františku Chaloupkovi**, tedy světové premiéře jeho *Kytarového kvartetu č. 1 „The Aleph“*. Přibližně pětadvacetiminutová skladba je nazvána podle povídky argentinského autora Jorge Luise Borgese, z jehož fantastického literárního díla čerpal skladatel již dříve, například v kompozici *The Book of Sand* (2010). Tato hudba, operující s pojmem nekonečnosti, vykazuje veškeré znaky Chaloupkovy osobité tvorby. Částečně otevřená partitura dovoluje jistou míru variací v rámci pevně dané sekvence motivů. Harmonicky zhuštěné, útržkovité repetitivní struktury procházejí obměnami na úrovni nejmenších intervalů, zatímco se organicky přelévají mezi různými nástroji. Částečný překryv různých ploch je právě v rukou samotných hudebníků, kteří na sebe musí operativně reagovat v reálném čase. Neobyčejná úroveň sebranosti interpretů se prokázala právě v momentech, kdy na základě pokynu skladatele nesměli hrát současně. Takřka nepřetržitý, plný hudební proud kvartetu zároveň neopomíná velkorysý, vrstvením znásobený dozvuk a pozvolné dynamické vlnění. Charakteristický harmonický prostor je vytvořen mikrointervalovou úpravou kytarového ladění, jedinečné obměny a periodické návraty témat pak udržují hudební materiál neustále čerstvý. Nanejvýš přirozené plynutí hudby, nastolené v úvodních deseti minutách, však bohužel ztrácí dech v kontrastní druhé polovině vyplněné především neznělými tóny. Skladba se v těchto momentech takřka ztrácí sama v sobě. Přesné, téměř až industriální ostinato pak uzavírá tuto kompozici, která se i přes jistou krizi ve druhé polovině stále zařadila mezi vrcholy večera věnovaného současnému instrumentálnímu kvartetu.

Nevšední krásy zvukového mikrokosmu na MusicOlomouc

čtvrtek, 5. říjen 2017

<https://www.casopisharmonie.cz/blog/nevsedni-krasy-zvukoveho-mikrokosmu-na-musicolomouc.html>

Napsal(a) **Veronika Nováková**

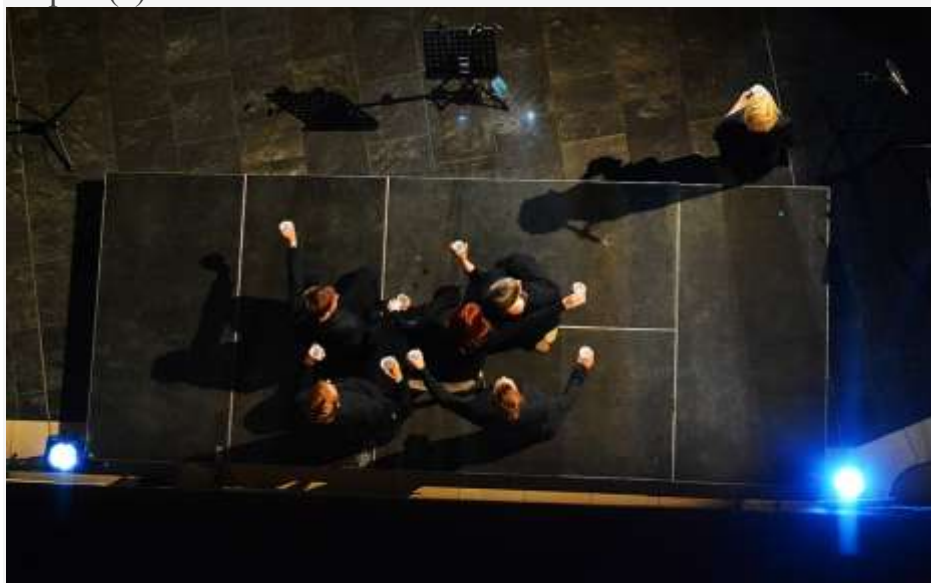

foto: MusicOlomouc

Festival soudobé hudby započal v těchto dnech devátý ročník. Zahajovací večer, který proběhl 2. října 2017 v prostorách Uměleckého centra Univerzity Palackého, nabídl hned dvě velkolepé události a současně přivítal zahraniční hosty z Německa a ze Slovenska. Zaznělo kompletní klavírní dílo Tristana Muraila v interpretaci Mikiho Skuty a Marka Keprta a výběr soudobých skladeb pro akustickou kytaru v podání Aleph Gitarrenquartett. Další den se představil komorní pěvecký soubor Auditivvokal Dresden.

Dvojnásobná pocta Murailovi

První festivalová událost – klavírní recitál – se konala v barokní Kapli Božího Těla. Ředitel MusicOlomouc **Marek Keprt** po úvodním přivítání předal hudební slovo slovenskému kolegovi. **Miki Skuta** se uvedl skladbou *Comme un oeil suspendu et poli par le son*, ve které rychlá arpeggia pravé ruky doplňovala zřetelná hlavní melodie v basu. Vynikala také *Cloches d'adieu, et un sourire* s ozvěnami bijících kostelních zvonů. Tuto ideu Skuta působivě přenesl do reality, neboť klavírní údery hrané s nadhledem a přesností skutečně evokovaly mohutné zvonění jakožto vzpomínku Muraila na učitele Messiaena. Druhá část koncertu patřila Marku Keprtovi, jehož interpretace Murailova díla byla ukázkou velmi procítěné, výrazové hry. Keprtovo měkké uchopování tónů jakékoliv výšky bylo pohlazením pro sluch, přestože hra nepostrádala ostrá fortissima a dynamické zvraty. Recitál

uzavíral čtyřicetiminutový cyklus *Les Travaux et les jours* s devíti zdánlivě nezávislými částmi. Končily obvykle položenými zahuštěnými akordy, které klavírista nechal nostalgicky zcela doznít i se všemi rezonancemi a dozvuky. Oba klavíristé ukázali, že Murailova tvorba je především o zvukových kontrastech, k nimž skladatel dospívá za pomoci extrémních rejstříků, tremol a neobvyklého užití pedálu.

Virtuosové z Německa

Do tajů nástrojových technik 20. a 21. století zasvětilo návštěvníky kytarové kvarteto **Aleph Gitarrenquartett** v podkrovním sále Divadla K3. Na programu byli zahrnuti i čeští autoři **Martin Smolka** a **František Chaloupka**, oba v sále přítomní. Z použitých nástrojových technik instrumentalisté často využívali perkusní úder, pizzicata k tlumení strun, flažolety nebo glissanda, kterého docílili s použitím tzv. bottleneck (kovový váleček na špičku prstu, který klouže po struně). Kytary v mnoha místech vyluzovaly až kosmický zvuk, například jemný zvukový šum vznikl při přejíždění po všech strunách nahoru a dolů. Komorní atmosféru vdechla *Bašó* Martina Smolky, jež by mohla být definována jako skladba pro ticho s doprovodem zvuků. V pianissimu znělo těleso naprosto identicky jako jeden nástroj. Chaloupkův *Kytarový kvartet č. 1 „The Aleph“*, který byl uveden ve světové premiéře byl inspirován argentinskou povídkou *Alef* od Jorge Luise Borgese, jehož ideu nekonečnosti interpreti precizně zvládli. Kytary se různě proplétaly a doplňovaly bez slyšitelného přerušení. Z kvarteta sršela energie, zároveň dýchala pokora a soubor po celý večer vynikal dokonalou souhrou a muzikálností.

foto: MusicOlomouc

Přehledka vokálního umění

V úterý 3. října na festivalu vystoupilo německé těleso **Auditivvokal Dresden**, které do Atria Konviktu vneslo hudební poetiku, vtip a špetku herectví, přičemž ryzí pěvecké kvality rozhodně nechyběly. Zazněly skladby převážně německých autorů a premiéry se dočkala také kompozice Marka Keprta *hláskopelní a špitocudní*. Dramaturgie koncertu byla mimořádně pestrá i netypická – některé skladby využívaly moderních přehrávačů hudby, sluchátek či plastových kelímků, jiné pracovaly s biblickým textem nebo jazykem emocí. V prvním kusu *zweitstimme 598.mdb krähwinkel* od Petera Motzkuse si zpěváci se sluchátky v uších notovali různorodé melodie svých oblíbených „songů“ zatímco seděli v publiku a v tomto neočekávaném duchu pokračovaly i jiné skladby. Například *Fountain* Steffi Weismann s lidskou fontánou a zapojením publika mačkáním plastu nebo *nein allein* Caroly Bauckholt vytvořenou z rytmizovaných komunikačních figur souhlasu a nesouhlasu „ja“, „ok“ nebo „nein“. Prostor dostala také díla závažného charakteru *Song of Solomon* pro čtyři hlasy a perkuse Georga Katzera nebo *Annäherung an Petrarca* od Geralda Eckerta pro čtyři hlasy, flétnu a violoncello. Zde vynikly sopranistky **Viktorie Wilson** a **Katja Fischer**, které díky skvělé technice zpívaly s naprostou lehkostí a dokázaly udržet i vysoký tón v naprostém pianissimu. Nelze opomenout ani flétnistku **Beatrix Wagner** pro její výrazovost a expresivitu, nicméně výkony všech jedenácti členů souboru včetně dirigenta Olafa Katzera byly velmi vyvážené a profesionální. Jako poslední zazněla očekávaná Keprtova premiéra. Zpěváci se rozprostřeli do různých koutů Atria, v jehož středu postupně docházelo k vynořování a zanořování motivů a jejich ozvěn. Zapojeni byli také někteří studenti a v posledních minutách večera celý sál nad hlavami sdílel křehce rozezvučený prostor.

Nejen podzim oplývá bohatostí barev

středa, 18. říjen 2017

<https://www.casopisharmonie.cz/kritiky/nejen-podzim-oplyva-bohatosti-barev.html>

Napsal(a) [František Hamajda](#)

foto: MusicOlomouc

Letošní podzim, zvláště posledních několik slunečních dnů, doslova hraje barvami. Závěrečný večer již devátého ročníku festivalu soudobé vážné hudby MusicOlomouc se konal v neděli patnáctého října. Na koncertu se poprvé v České republice objevil nástroj **Ondřeje Adámka** Airmachine 2. Pestrost barev, tentokrát těch hudebních, se přesunula do Atria Jezuitského konviktu.

foto: MusicOlomouc

Úvodní skladba *Conséquences particulièrement blanches ou noires* pro Airmachine 2 solo je dílem z roku 2016. Airmachine 2 obsluhoval sólista a spolu-konstruktor tohoto mladého nástroje, francouzský skladatel a perkusionista **Rómeo Monteiro**. Dílo se poněkud podobá etudě, která je přehlídkou zajímavých barevných kombinací a rytmických modelů. Skladatel Adámek sám přiznává: „*Vycházel jsem z četných pokusů, při nichž jsem byl zároveň skladatelem, interpretem, technikem a kutilem. Ve chvíli, kdy jsem našel zajímavý zvuk, rytmus nebo hudební motiv, bylo nutno přijít na to, proč a za jakých okolností to funguje.*“ Nástroj nejen že vytváří skutečně neotřelé zvukové kombinace, ale současně je i zajímavou podívanou. Skladba začíná vhnáním a vysáváním vzduchu do gumových rukavic, které se postupně proderou zpod černého plátna. Onen zvuk evokoval pisateli článku resuscitaci, po níž se nástroj dal do oslavného troubení na narozeninové frkačky. Změna násad probíhá plynule v jasném pořadí a musí se „stihnout včas“, neboť celý přístroj je poloautomatizovaný. Rytmus je pevně předepsán skladatelem a vhnání či vyhánění ho počítačový program řídící dva motory z vysavačů. Interpret násady jednak vyměňuje a zasahuje především do tónových výšek, jež kontroluje při násadách schopných tónových změn, například PVC trubky s písty, latexová zvířata pro psy, nebo krátké trubky do písmena L s membránou v místě kloubu, tak i nad ovládacím panelem, kterým se mimo jiné dá ovládat intenzita podobně jako u nástroje thereminu. Paleta pro vytváření barevných ploch je velmi bohatá. Na otázku jakou preferuje, zdali nějakou, Monteiro odpověděl takto: „*Všechny jsou svým způsobem zajímavé. Osobně se mi nejvíce líbí kombinace různých objektů. Samostatně jsou zvukově do jisté míry limitovány. Ovšem když zkombinujeme vícero, začíná to být zajímavé, trošku jako malý orchestr. Já mám rád latexová*

zvířátka pro psy. Nejvíce používáme latexové prasátko a je zajímavé, jak rozdílně zní ono prasátko od jiné hračky imitující kuře. Myslím, že kombinace zvířátek mám asi nejraději.“ Náklonnost k onomu latexovému zvířátku zdůraznil i skladatel Adámek na úplném konci skladby, kterou stojí za to vidět a slyšet!

foto: MusicOlomouc

Druhá skladba dala „luxmašíně“ odpočinout a představil se ansámbl **Prague Modern** pod taktovkou skladatele Ondřeje Adámka. Večer nesl název Skladatelský portrét: Ondřej Adámek „Airmachine 2 & Prague Modern“ bylo tedy záhodno přiblížit tvorbu skladatele i z jiného úhlu. Zpětně můžeme tvrdit, že zařazení skladby *Sinuous Voices* se ukázalo jako vhodné. Skladba vychází z recitací, jež balancují na hraně mluvy a zpěvu. Skladebný princip kontrastu Adámkovi dobře pomáhá udržet formu a nevyvléci se z myšlenkového jádra skladby. Tudíž se střídají plochy tiché mluvy, modlitby a rituálu s extrovertním rozjařeným davem. Adámkova „kosmopolitnost“ se projevuje například ve výběru textů. V první a závěrečné části znázorňují pizzicato smyčce text „Beránku boží“; střední část je vystavěna na třesoucím se hlasu stařeny z Nové Kaledonie, která bezzubá bez ustání brebentí ukolébavku. Vrchol skladby se nachází před návratem vrstvených recitací „Beránku boží“, Adámek zde čerpá z vlastních zkušeností, kdy se jako desetiletý zúčastnil sametové revoluce, snaže se spolu skandovat slovo či slogan vyňatý z tehdejších projevů. Jakýsi epilog tvoří připomínka pozoruhodného eskymáckého dechového zápasu. Skladba je dobrým příkladem tíhnutí skladatele k zajímavým barevným kombinacím a schopnosti je vyjádřit.

foto: MusicOlomouc

Po přestávce se spojila Airmachine 2 s tělesem Prague Modern a zněla „opět“ skladba *Conséquences particulièrement blanches ou noires concerto* (2016). Slovo opět není v uvozovkách náhodou, jelikož dílo dostalo s orchestrem úplně nové vyznění. Již nepůsobilo jako přehlídka zvuků a rytmů, ale jako kuriózní nástroj implementovaný do menšího orchestru, ve kterém se zajímavost zvukových

kombinací dobře doplňovala s tradičními nástroji, a díky nimž byl formový obrys snadněji vysledovatelný. V druhé třetině po místech silného tutti se stavba skladby poněkud rozpadala, ovšem nástupem chytlavého „beatboxového“ rytmu se orchestr znovu srovnal, což vyvolalo příjemné ohlasy i na tvářích některých hudebníků. Sólista Monteiro měl neustále plné ruce práce a předvedl velmi koncentrovaný a přesný výkon. Leckteré posluchače mohla napadnout náročnost interpretace na takto netradiční nástroj. *„Potřebujete nějaký čas, abyste pochopili onen nástroj. Musíte znát, proč a jak co funguje. Je to v jistém smyslu pokročilý nástroj a nestačí pouze zmáčknout klávesu a koukat, co se stane, protože to nemusí fungovat. Jste trochu dirigent a mechanik. Je to speciální nástroj, mohl bych ho přirovnat k autu. Potřebujete čas, ale není to nemožné. Každému novému interpretovi je nutné vše vysvětlovat od nuly, ale to zatím není urgentní otázka, neboť pro Airmachine 2 jsou zatím napsány dvě skladby a nevíme, co bude v budoucnosti. Vyvine se nějak? Nebo zůstane v této podobě a bude nutné nalézt interpreta?“* řekl k interpretaci Monteiro.

Promyšlená dramaturgie jistě stojí za vyzdvižení, neboť přispěla velkým dílem k vydařenému večeru. O tom, že se první návštěva Airmachine v České republice vydařila, svědčí i fakt, že koncert byl hojně navštíven a řady publika během koncertu neprořídly. Největší zásluha jistě patří úrovni skladeb a zdařilé interpretaci, která jejich potenciálu nijak neubírala.